

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra bezpečnostních studií

Mládež, média a rizikové chování

Bakalářská práce

Youth, mass media and risk behaviour

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Mgr. Lukáš URBAN, Ph.D.

AUTOR PRÁCE:

Nikol VELICH

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hořovicích, dne 03.03.2024

.....

Nikol VELICH

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala mému vedoucímu panu PhDr. Mgr. Lukáši Urbanovi, Ph.D., za jeho ochotu, čas a cenné rady poskytované v průběhu vedení této bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tématem mládeže, masmédií a rizikového chování. Interpretuje vybrané patologické jevy u současné české mládeže, a to s důrazem na informační a komunikační technologie. Deskriptivní část textu seznamuje se základní terminologií. Analyzuje pozitivní a negativní aspekty mediálního prostředí, které mají vliv na chování mládeže. Také rozebírá aktuální právní úpravu médií a jejich činnost v České republice. Zpracovává aktuální informace o preventivních opatřeních vůči patologickému chování s důrazem kladeným na možné intervence bezpečnostních složek státu. Jedním z výstupů je důraz na systematickou edukaci společnosti v řešené problematice.

KLÍČOVÁ SLOVA

masová komunikace * média * mediální účinky * mediální výchova * mládež *
prevence * rizikové chování

ANNOTATION

The Bachelor's thesis deals with the topic of youth, mass media and risk behaviour. It interprets selected pathologies in contemporary Czech youth, with an emphasis on information and communication technologies. The descriptive part of the text introduces the basic terminology. It analyses the positive and negative aspects of the media environment that influence youth behaviour. It also discusses the current legislation of the media and their activities in the Czech republic. It processes up-to-date information on preventive measures against pathological behavior, with an emphasis places on possible intervention by the nation's security forces. One of the outcomes is an accent to systematically educate society on the issue at hand.

KEYWORDS

mass communication * media * media effects * media education * youth * prevention * risk behaviour

OBSAH

PŘEDMLUVA

ÚVOD

1. MASOVÁ MÉDIA V PROSTŘEDÍ SOUČASNÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI.....	11
1.1 Charakteristika masových médií	11
1.2 Členění masových médií.....	13
1.3 Masová komunikace	20
1.4 Mediální gramotnost	22
1.5 Média a právní úprava	24
2. MLÁDEŽ A MEDIÁLNÍ ÚČINKY.....	27
2.1 Mládež	27
2.2 Pozitivní a negativní aspekty mediálního prostředí	28
2.3 Mládež a rizikové chování.....	30
3. PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ V MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ	35
3.1 Mediální výchova	35
3.2 Mediální výchova v rodinách.....	36
3.3 Mediální výchova ve školství.....	38
3.4 Média a Policie České republiky	39
3.5 Aktuální metodické pokyny a rámcové programy.....	41
4. NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	45
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	56
SEZNAM OBRÁZKŮ	57

PŘEDMLUVA

S dynamickým pokrokem soudobé společnosti, jehož neoddělitelnou součástí se stala informační a komunikační technologie (dále též jen ICT), nastávají poměry, kdy jsou pokročilé digitální a on-line technologie všedním prvkem života každého z nás. Důležitým aktérem tohoto procesu jsou masová média. Jejich obsah je neustále konzumován v hojném množství. Média mají mnoho pozitiv, avšak i negativ dají se například snadno zneužít. Mohou být také nástrojem nedemokratického výkonu moci a šířitelem nežádoucího vlivu na různé skupiny obyvatelstva.

Je na místě položit si otázku, zdali informační explozi dokáží čelit i takové sociální skupiny, které jsou ze své podstaty více zranitelné než jiné. Jako nejvíce rizikovou skupinu vnímám skupinu dětí a mládeže. Proto jsem se rozhodla za téma své práce vybrat *média*, na které bude nahlíženo jako na potenciální příčinu rizikového chování mládeže.

Předpokládám, že při dlouhodobém kontaktu s nevhodným a nežádoucím mediálním obsahem existuje možnost negativních dopadů na osobnost a život dětského diváka. V mé práci posuzuji souvislost mezi *rizikovým chováním mládeže* a specifickými mediálními obsahy. Dnešní *mládež* je nucena se vyrovnávat se světem, který je doslova zahlcen informacemi, které mohou být závadné. Proto jsem se snažila provést identifikaci mediálních účinků (pozitivních i negativních) a apelovat přitom na závazek společnosti citlivě edukovat příslušníky svých mladších generací.

V mé bakalářské práci jsem dbala na to, abych upozornila na pravděpodobné eventuality, jež mohou dát za vznik závažným defektům chování, a které se mohou promítnout do chodu společnosti jako celku. Současně jsem se snažila nabídnout návrhy opatření ke zlepšení prevence rizikového chování u dětí a mládeže v České republice.

Na závěr předmluvy bych ráda zmínila citát od kanadského teoretika masmédií Marshalla Herberta McLuhana, který mi po prostudování problematiky utkvěl v mysli. Ačkoliv se může zdát na první pohled relativně stručný, je dle mého názoru nejvíce výstižný.

„Médium je poselství.“¹

¹ MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Online. Eseje (Odeon). Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2. Dostupné z: https://monoskop.org/images/7/77/McLuhan_Marshall_Jak_rozumet_mediim.pdf. [cit. 2024-03-09]. S. 20.

ÚVOD

Komunikace prostřednictvím médií se stala neopomíjitelnou součástí života každého z nás. V dnešní době si ani nepřipouštíme představu, že bychom prožívali všední den bez médií, zejména bez masových sdělovacích a komunikačních prostředků. „Klasická“ média donedávna zaujímaly důležitou pozici jako rozhlasová vysílání nebo novinový tisk. Dnes tyto formáty postupně nahrazují média elektronická. Díky své dostupnosti si rychle získaly širokou popularitu ve společnosti. S pomocí moderních technologií lze velké množství informací šířit mezi širokou masu konzumentů v poměrně krátkém čase. K reflexi síly a rychlosti pokroku v oblasti ICT někdy laická společnost přistupuje nedůsledně; nicméně je důležité si uvědomit, že média disponují mocí výrazně ovlivnit názory či chování druhých. Lze se důvodně domnívat, že s intenzivním vlivem médií na člověka se nepotýkáme jenom dnes, ale bude tomu tak i v budoucnosti.

Ve společnosti, která čelí reálné zahlcenosti informacemi, se pohybuje i skupina dětí a mládeže, která se dá médii a masovou komunikací lehce ovlivnit. Média s touto skutečností pracují, dle mého názoru, morálně ambivalentně. Děti a mládež jsou asi nejvíce zranitelnou částí publika, zejména z důvodu jejich teprve vyvíjející se sebekontroly a schopnosti kritického myšlení. Negativní působení médií se dokáže se zpožděním promítnout do kvalit celé společnosti, kde se nežádoucí jevy mohou podílet na nárůstu deviantního chování a jeho šíření představuje bezpečnostní hrozbu.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu poukázání na moc médií a nezbytnost jejich efektivní (leč demokratické) regulace. Práce si klade za cíl zjistit současný stav regulace médií a úroveň prevence, jenž má za úkol předcházet rizikovému chování u skupiny dětí a mládeže, včetně návrhů na efektivní opatření.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje masovým médiím v české společnosti, kde je terminologicky ukotvena jejich podstata a členění. Také je zde uveden přehled jejich sledovanosti a čtenosti. S šířením informací ve společnosti souvisí pojem masové

komunikace, který je v této kapitole rovněž charakterizován. Masová komunikace s sebou přináší ohromné množství informací, které mohou být rizikové. Z tohoto důvodu navazující podkapitola interpretuje fenomén mediální gramotnosti, která aspiruje také na kontrolu rizikových informací. Další kapitola řeší platnou právní úpravu, která mimo jiné zahrnuje regulaci činnosti veřejnoprávních médií. Druhá kapitola se zabývá vlivy mediálních účinků na mládež. Uvádí pozitivní a negativní aspekty médií a předkládá nástin forem rizikového chování mládeže. Třetí část se věnuje problematice prevence rizikového chování. Čtvrtá a zároveň poslední kapitola přináší návrhy na opatření, které by mohly směřovat k posílení preventivních opatření v oblasti regulace rizikového chování u mládeže.

Při tvorbě bakalářská práce jsem vycházela z různých literárních pramenů. Z monografií mohu zvláště zmínit dílo Maxwella McCombse (*Agenda setting: nastolování agendy masová média a veřejné mínění*), dále dílo Oldřicha Matouška a Andrey Matouškové (*Mládež a delikvence*). Dalším důležitým pramenem byla kniha Adama Suchého (*Mediální zlo – mýty a realita*). Neméně významným zdrojem informací byl i internet, především webové stránky Ministerstva vnitra České republiky, kde jsem mohla těžit informace z aktuálních metodických pokynů týkajících se regulace a prevence v oblasti masových médií.

1. MASOVÁ MÉDIA V PROSTŘEDÍ SOUČASNÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Pro lepší pochopení souvislostí řešeného tématu se v úvodní kapitole zaměřím na vymezení základních pojmů, se kterými později intenzivně pracuji. Tato kapitola obsahově vymezuje masová média a také nabízí základní pohled na funkce masových médií, prezentuje jejich členění (dle typu přenosu či způsobu užívání) a též se věnuje masové komunikaci. Dále je zde popsán fenomén mediální gramotnosti, který je důležitým předpokladem pro schopnost užívat masová média správně a náležitě nakládat se získanými informacemi. Kapitulu uzavírá deskripce mediální právní úpravy v České republice.

1.1 Charakteristika masových médií

Při tvorbě definice, která by nám obsahově ukotvila základní termín **masových médií** (též *masmédií*), bychom mohli použít výraz *medium*. To pochází z latinského pojmenování prostředku či něčeho, co se zprostředkovává.² V rámci komunikace můžeme uvažovat tedy o jakém si prostředku, který dokáže přenášet data (též sdělení a informace) od jednoho subjektu k druhému. Tyto prostředky mohou sloužit k hromadnému sdělování značného množství informací vysokému počtu příjemců. Medium tedy lze definovat jako „*prostředek přenosu informací v procesu masové komunikace.*“³

Je třeba zmínit silný vliv, který mohou masová média mít, a to prostřednictvím svých potencionálních účinků na společnost. Masová média mají z pohledu společnosti významné funkce a role. Za nejdůležitější považuji, že média jsou:

- „*zdrojem moci a nástrojem prostředkem vlivu,*
- *prostředím k realizaci,*
- *zdrojem výkladů sociální reality a představ o ní,*
- *primárním klíčem ke slávě a k postavení známé osobnosti,*

² *Mediální slovník*. Online. MEDIAGURU.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/medium/>. [cit. 2023-11-21].

³ POSPÍŠIL, Jan. *Jak na média*. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-071-1. S. 27.

- *zdrojem uspořádaných a veřejně sdílených významových soustav.“*⁴

Dále média slouží k uspokojování základních potřeb jednotlivců. Teorie rovněž hovoří o funkci informační, zábavné, relaxační a komerční.⁵ Mnoho médií naplňuje také funkci vzdělávací, kterou specifickými obsahy oslovuje rozmanité segmenty společnosti (děti, mládež, rodiče, dospělí, seniory, nemocní a podobně).

Tyto výše zmíněné funkce nám dokládají, že vztah mezi masovými médii a společností je úzký a je možné na něj nahlížet z perspektivy různých přístupů a teorií.

Mezi základní čtyři typy teoretických přístupů patří:

- *„přístup medio–kulturální, pohled se zaměřuje na samotný obsah a přijímání mediálních sdělení;*
- *přístup medio–materialistický, zahrnuje politickoeconomické a technologické aspekty médií;*
- *přístup socio–kulturální, věnuje pozornost vlivu společenských faktorů na mediální produkci médií a na funkci médií ve společnosti;*
- *přístup socio-materialistický, pohlíží na média jako důsledek ekonomických a materiálních změn nikoliv jako na příčinu.“*⁶

Další významný fenomén, který s sebou masová média přináší, je *agenda-setting* neboli nastolování konkrétních témat. Otevřená témata působí na své konzumenty (publikum), neboť jednotlivci mají přirozenou potřebu se orientovat ve společnosti. Tato potřeba dává prostor k naslouchání masovým médiím, která jsou vnímána jako poskytovatelé velkého množství „pravdivých“ informací. Mnohokrát ale informace nejsou dostatečně kvalitní. Tím vzniká prostor pro šíření mylných a lživých zpráv. Publikum, které je zahlceno „pochybnými“ informacemi, k nim mnohdy přistupuje

⁴ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 21.

⁵ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0. S. 66.

⁶ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 23-24.

nekritickým (či přehlíživým a apatickým) způsobem. Média tímto procesem mohou snadno určit a ovlivnit, co bude konzumenty bráno jako důležité a atraktivní, tedy zasluhující si divákovu pozornost.⁷

Nepochybně lze konstatovat, že masová média se významně podílejí na každodenním životě člověka a společnosti. Mají důležitý politický, kulturní a společenský význam, který neustále narůstá; zejména díky procesům globalizace a on-line sdílení informací. Domnívám se, že masová média bychom mohli vnímat jako „ukazatele“ dynamických proměn soudobé společnosti.

1.2 Členění masových médií

Tato podkapitola obsahuje členění masových médií, které je důležité pro přesnější porozumění, jakým způsobem mohou masová média na publikum účinkovat. Členění médií jsou různorodá.

Médium (z latinského slova „*prostředek*“ nebo „*něco, co se zprostředkovává*“) můžeme členit podle toho, jakým způsobem předává informace a sdělení, například dle typu technologie použité k přesunu informací a charakteru nosiče sdělení.⁸ Nebo podle toho, na jaký obsah se zaměřují, kupříkladu zda se zaměřují na oblast vzdělávací, zpravodajskou nebo obchodní.

V odborné literatuře lze najít také kategorizaci, která média člení na:

- *primární*: zde se informace zprostředkovávají za pomoci neverbální komunikace (například mimikou, gestikulací nebo posturikou);
- *sekundární*: do této kategorie se řadí technické prostředky, které přenášejí informace bez ohledu na vzdálenost, místo a čas (například dopis, telefon);
- *terciální*: umožňují oslovení velkého publika (tisk, rozhlas, televize);

⁷ MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2. S. 107.

⁸ POSPÍŠIL, Jan. *Jak na média*. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-071-1. S. 27.

- *kvadrální*: pracuje s digitalizovanými informacemi na internetu.⁹

Pokud předpokládáme, že emoce jsou pro jedince (konzumenta) rozhodujícím faktorem díky kterému zaujme určitý postoj, je potřeba v této souvislosti zmínit také média, která přímo pracují s emocemi konzumentů. Tato média se klasifikují jako *chladná* a *horká*. *Chladná média* působí intenzivně na emoce, jelikož sdělení působí v jeden okamžik na více smyslů (zrak, sluch apod.). Sdělení v chladných médiích „vyžadují mnohem vyšší smyslové zapojení a doplňování ze strany uživatele“¹⁰, takže se konzument musí aktivně zapojovat do procesu. *Chladná média* se mohou prezentovat za pomoci televize nebo například mobilního telefonu. Naproti tomu *horká média* oslovují jeden smysl a konzument pouze pasivně přijímá informace bez svého aktivního zapojení, například prostřednictvím rozhlasu.

Mezi další typy masových médií můžeme považovat média *soukromá*, *veřejnoprávní* nebo *seriózní* a *bulvární*.

Soukromá média

Soukromá média mají jako hlavní cíl svého podnikání stanoveno dosahování co největšího zisku. K tomu používají zejména prodej svého reklamního prostoru. Z tohoto důvodu jsou někdy pejorativně nazývána jako „pouzdra na reklamu“.¹¹

Jejich podoba není přímo ovlivňována státem. Svůj obsah si určují sama. Z důvodu dosažení co největšího výtědku je ale preferován obsah, který dokáže zaujmout široké publikum, tedy generovat dostatečnou sledovanost. Výše sledovanosti je určujícím argumentem pro stanovení konkrétní ceny reklamního prostoru. Tímto se vytváří prostor pro zveřejňování téměř jakéhokoliv druhu inzerce, který má potenciál oslovit širokou škálu konzumentů.

⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. Mediální studia a předmět jejich zájmu. Online. *NPI- Metodický portál*. 2006. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/542/MEDIALNI-STUDIA-A-PREDMET-JEJICH-ZAJMU.html>. [cit. 2024-03-08].

¹⁰ ŠIMŮNEK, Michal. McLuhan, Herbert Marshall (1911-1980). Online. *REVUE PRO MEDIA: Časopis pro kritickou reflexi médií*. Č. 4. Dostupné z: <https://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/mcluhan.htm>. Spolek přátel pro vydávání časopisu HOST. [cit. 2024-03-08].

¹¹ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0. S. 50.

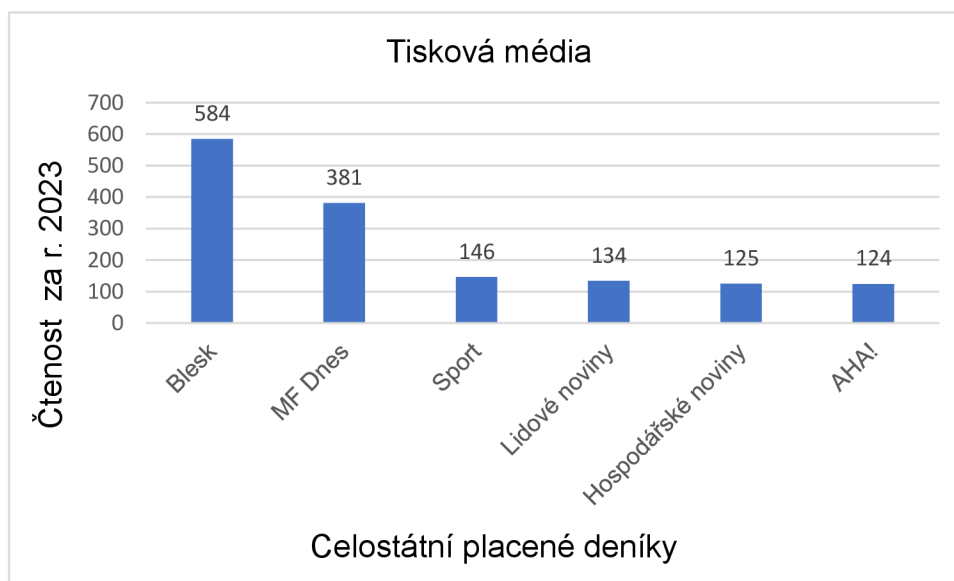
Obr. 1.1: Přehled mediálních televizních skupin

Mediální televizní skupiny	
TV – stanice	sledovanost za r. 2023
1. Nova	17,97 %
2. Prima	12,00 %
3. Barrandov	2,63 %
4. Media Club	1,13 %

Zdroj: *Výsledky sledovanosti – Rok-Share: Share-rok-2023*. Online. In: ATO- Asociace televizních organizací. 2023. Dostupné z: <https://www.ato.cz/vysledky/rok-share/>. [cit. 2024-02-16].

Obrázek 1.1 znázorňuje přehled nejsledovanějších komerčních médií v České republice. Sledovanost vybraných televizních skupin je udávána za rok 2023. Nejvíce sledovaná je televizní skupina Nova, kterou tvoří řada programů například Action, Fun, Gold nebo Lady. Následující obrázek 1.2 ukazuje nejčtenější tisková média za rok 2023.

Obr. 1.2: Tisková média

Zdroj: *MEDIA PROJEKT- Kampaň na podporu tiskových médií: Čtenost- deníky, Celostátní placené deníky*. Online. In: UNIE VYDAVATELŮ ČR. Česká Unie vydavatelů – Digitální a tištěná média.2023.Dostupné z: https://www.unievychatelu.cz/gallery/files/2024_02_08_Presentace_MP%20_v15VM.pdf. [cit. 2024-02-16].

Veřejnoprávní média

Veřejnoprávní média (někdy též nazývána jako *média veřejné služby*). Jak již z názvu vyplývá, plní především poskytování služby veřejnosti. Jejich hlavním cílem není dosažení zisku, ale osvěta a nabídnutí objektivních (kvalitních) informací. Za účelem ochrany demokratického zřízení státu a jeho stěžejních ideálů jsou tato média chápána jako čtvrtý pilíř demokracie. Konkrétně je jim připisována role kontroly mocných a o moc usilujících.

Mezi znaky veřejnoprávních médií se řadí:

- „*snaha o všestranné, nezávislé a zejména objektivní informace;*
- *vyváženost;*
- *rozmanitost obsahu;*
- *placena z tzv. cílených daní (koncesionářské poplatky);*
- *zabránění zneužití médií.“*¹²

Mezi česká veřejnoprávní média patří Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář. Tato média mají svou činnost stanovenou zákony a rovněž mají své vlastní Etické kodexy.

Česká televize byla zřízena a má vymezené povinnosti zákonem č. 483/1991 Sb., o České televizi. „*Česká televize poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů na celém území České republiky, kterou nazýváme veřejnou službou v oblasti televizního vysílání.“*¹³ Má svůj vlastní Etický kodex. Dokument, který hodnotí náplň poskytované služby organizací. V preambuli Etického kodexu České televize je stanoveno, že: „*Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělávání a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho*

¹² HVÍŽDALA, Karel. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. Praha: Máj, 2003. ISBN 80-86643-07-7. S. 236.

¹³ ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-864-7379-1. S. 71.

dílu i ke všem formalitám existence.“¹⁴ Tento dokument byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 2. července 2003.

Český rozhlas (též veřejnoprávní vysílatel) je zřízen zákonem č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu. Na základě tohoto zákona je vydáván Statut Českého rozhlasu. Tento dokument obsahuje například: definici postavení, zásady organizace a řízení nebo postavení Generálního ředitele. Je schvalován dozorcím orgánem, a to Radou Českého rozhlasu. Záměrem rozhlasu dle jeho etického Kodexu *„je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Český rozhlas přispívá k vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie.“*¹⁵

Česká tisková kancelář je zřízena zákonem č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři. Jedná se o národní tiskovou agenturu, která si klade za cíl poskytovat podstatné a objektivní informace veřejnosti. Konkrétně dle § 2 odst. 1. zákona č. 517/1992 Sb. *„Posláním tiskové kanceláře je poskytovat objektivní a všestranné informace pro svobodné vytváření názorů.“*¹⁶ Česká tisková kancelář má vlastní etický Kodex, který zahrnuje: poskytování nestranných, nezávislých a ověřených informací (například ČTK vždy uvádí svůj zdroj informací).

Seriózní média

Záměrem těchto sdělovacích prostředků je objektivně a neutrálně podávat informace, které jsou ověřené hned z několika důvěryhodných zdrojů. *Seriózní média* se rovněž nazývají „standardní“ nebo „prestižní“. Tematicky se

¹⁴ *KODEX ČESKÉ TELEVIZE-zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání.* Online. Praha: Admira Studio, 2003. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex>. [cit. 2024-02-16]. S. 4.

¹⁵ RADA ČESKÉHO ROZHLASU. *Kodex Českého rozhlasu.* Online. ČESKÝ ROZHLAS. <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>.

Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>. [cit. 2024-02-16].

¹⁶ *Zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři.* Online. ZÁKONY PRO LIDI. 1992. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-517>. [cit. 2024-02-18].

pohybují od reflace aktuálních společenských jevů až po systémová témata dané společnosti.¹⁷

Z dalších znaků těchto médií bývá zmiňována občanská angažovanost, také kritika známých, mocných a veřejně vystupujících jedinců. Tato kritika by ale někdy nemusela být proplánovaná, nebo ideologicky předpojatá. Avšak díky samotnému mediálnímu prosazení se sdělení stává favoritem veřejné agendy. To poukazuje na problematičnost kategorizace médií a potřebu k termínu často přiřazovat zpochybňující (mírně pejorativní) slovíčko „takzvaná“ seriózní média. To věrně poukazuje na měkkost této kategorizace.

Bulvární média

Pojmenování *bulvární média* se týká označení média, které používá emotivní (jejich obvyklá témata jsou sexuální a privátní život známých osobností, násilí, katastrofy, skandály, zločiny, havárie atd.) a vysoce „aktuální“ zprávy. Pomocí těchto sdělení se bulvár snaží zaujmout co nejširší okruh příjemců ve společnosti, tedy dosáhnout vysoké čtenosti s prodejností. Autor Jan Pospíšil uvádí že „*bulvár je médiem okamžiku – zprávu zveřejní a v tom momentě přestává být živá.*“¹⁸ Je třeba se uvědomit i rizika spojená s publikací citlivých témat v nevhodné době. Kupříkladu v souvislosti zveřejňování lží či polopravd v dobách nějaké společenské krize. Dalším autorem, který se věnoval problematičnosti (kontroverzi) sdělením bulvárních médií, je Karel Hvíždala. Ten dodává, že „*nedodržují privátní sféru, přinášejí tajně pořízené fotografie ze soukromí veřejně známých osobností, jejich úkolem je učinit soukromé veřejným.*“¹⁹ Je vhodné se zaměřovat (např. pomocí ustanovených rad) na autory bulvárních sdělení a řešit, zda neporušují základní pravidla novinářské etiky. Jistě je na místě vést debatu o dostatečné právní regulaci v souvislosti se sdělováním citlivých informací, které mohou mít negativní

¹⁷ VACKOVA, Tereza. *Seriózní média*. Online. 2015, 21.11.2025. Dostupné z: <https://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/seriozni-media/>. [cit. 2023-11-29].

¹⁸ POSPÍŠIL, Jan. *Jak na média*. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-071-1. S. 28.

¹⁹ HVÍŽDALA, Karel. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. Praha: Máj, 2003. ISBN 80-86643-07-7. S. 173.

dopad jak na osoby zúčastněné, tak na širokou veřejnost, jež je konzumují. Tedy diskutovat o kvalitě a aplikaci právních předpisů chránících dobré jméno a soukromí člověka.

Následující přehled se zabývá výběrem nejvíce aktuálně vydávaných (podílem na trhu – vyjádřeno v procentech) bulvárních medií, a to včetně jejich majitelů (vydavatelských domů). Přehled posléze obsahuje kategorizaci sdělovacích prostředků.

Obr. 1.3: Přehled médií a vydavatelských domů

Přehled médií a vydavatelských domů			
Kategorie média	Název média	Vydavatelský dům/ vlastník	Podíl domu na trhu
Tisková média	DNES, Rytmus života	MAFRA	27 %
Internetová média	Expres.cz		
Tisková média	Blesk, Aha!, Reflex	Czech News Center (CNC)	23 %
Tisková média	DeníkExtra	Vltava Labe Media (VLM)	21 %
Internetová média	Extra.cz	Burda	7 %
Internetová média	Novinky.cz	Borgis	4 %
Tisková média	Respekt, Ekonom	Economia	3 %

Zdroj: *Vlastní zpracování na základě údajů - Kampaň na podporu tiskových médií: Čtenost - deníky, Celostátní placené deníky* [online]. UNIE VYDAVATELŮ ČR. Česká Unie vydavatelů – Digitální a tištěná média. 2023. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: https://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/vyzkum_ctenost

1.3 Masová komunikace

Vymezení pojmu **masová komunikace** není snadné. Komunikací se rozumí „v širokém smyslu jakýkoliv přenos informace.“²⁰ Asi nejvíce užívaná definice komunikace je od mediálního teoretika Georgea Gerbnera; ten komunikaci chápe jako „sociální interakce prostřednictvím sdělením.“²¹ Výraz „masový“ odkazuje k čemusi hromadného rozsahu. Lze konstatovat, že při masové komunikaci dochází k rozsáhlému šíření určitého sdělení velkému množství příjemců, tedy masám. A to prostřednictvím technických a technologických nástrojů.

Obecnou charakteristiku *masové komunikace* zmiňuje ve své knize i autor Denis McQuail: „Jedna z definic (Janowitz, 1986) říká: *Masová komunikace zahrnuje instituce a postupy, jimiž specializované skupiny využívají technické prostředky (tisk, rozhlas, filmy apod.) pro šíření symbolického obsahu směrem k rozsáhlému, nesourodému a široce rozptýlenému publiku.*“²²

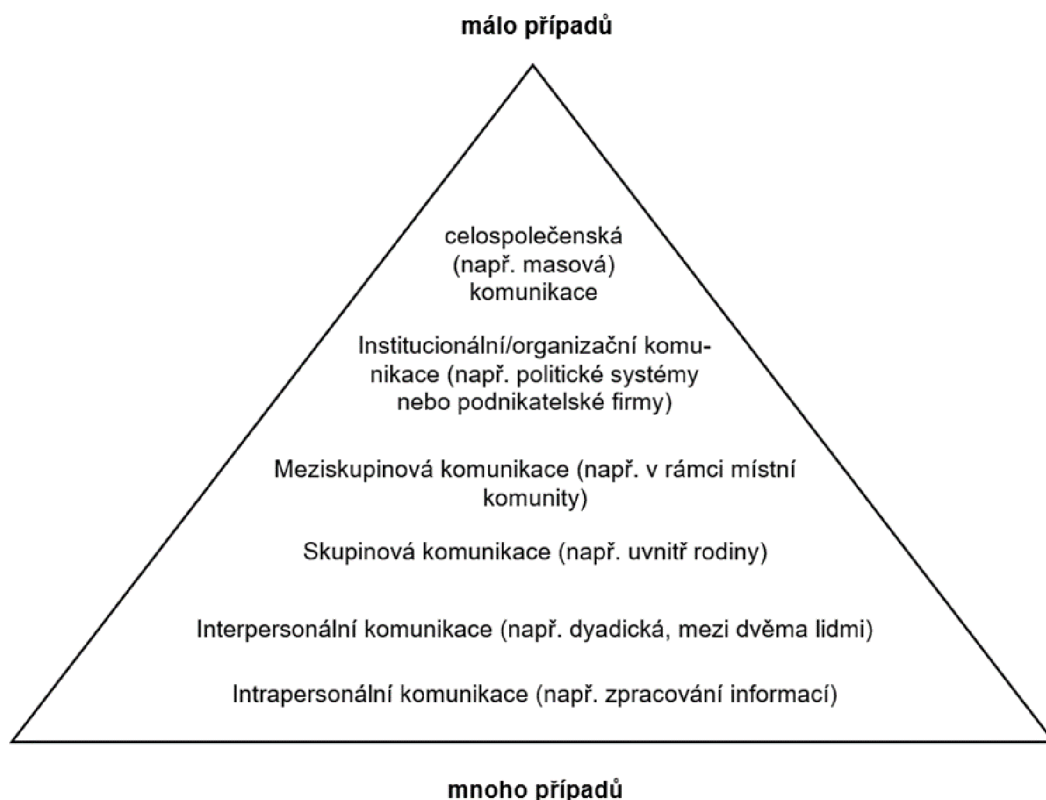
Je tedy zřejmé, že masová komunikace je druh komunikace, který je zasazen do celospolečenské úrovně komunikace. Znárodnění masové komunikace v rovinách mezilidské komunikace viz obrázek 1.3. V něm McQuail uspořádal typy mezilidské komunikace do pyramidy.

²⁰ KOŤÁTKO, Petr. *Komunikace*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R. Sociologická encyklopedie. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunikace>. [cit. 2023-12-02].

²¹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 31.

²² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 31.

Obr. 1.4: Pyramida komunikace

Zdroj: MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 27.

Uspořádání pyramidy znázorňuje, jaký druh komunikace je nejvíce a zároveň nejméně využíván mezi jedinci ve společnosti. Nejčastějších případů je ve formě intrapersonální komunikace, která aktivně zapojuje jedince do zpracování informací. Naopak nejméně interakce jedinec zažívá celospolečenskou komunikací.

Lze nepochybně konstatovat, že čím více se přiblížíme k vrcholu pyramidy, tak snižujeme individualitu sociální role jedince. Analogický způsob platí i na protilehlou stranu pyramidy. Tudíž, čím více se vzdálíme od vrcholu a přiblížíme ke spodnímu základu pyramidy, tak se individualita sociální role zvýší.²³

²³ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9. S. 27.

1.4 Mediální gramotnost

Média nabízí a zprostředkovávají bohatý obsah poznatků, ze kterého je možné čerpat ohromné množství informací a vědomostí. Tyto poznatky ale mají tendenci být rizikové z hlediska nestálosti v parametru objektivit. Média svým obsahem dokážou velice snadno ovlivnit postoje či urychlit sociokulturní změny ve společnosti. Proto je na úrovni individuálních kompetencí vhodné získat předpoklady ke správnému zacházení se získanými sděleními. Pro náležité nakládání s informacemi je důležitým nástrojem mediální gramotnost.

Vyjádřením mediální gramotnosti je porozumění médiím. Cestou je výchova k médiím, výchova k jejich správnému využívání, nakládání se získanými informacemi včetně ověřování jejich pravdivosti a důvěryhodnosti autorů a použitých zdrojů. „*Jedna z definic mediální gramotnosti praví, že jde o schopnost získávat přístup k médiím, chápat a kriticky vyhodnocovat různé aspekty médií a mediálních obsahů a vytvářet v různých kontextech vlastní sdělení. Je jedním ze základních předpokladů k úspěšnému vyhledávání, analýze a hodnocení informací a orientaci v mediálních sděleních.*“²⁴

Význam gramotnosti v oblasti médií zdůrazňuje i Evropská komise, konkrétně v dokumentu *O mediální gramotnosti v digitálním prostředí*. V něm ji terminologicky ukotvuje jako „*mediální gramotnost znamená schopnost používat média, rozumět různým aspektům a obsahům médií, kriticky je hodnotit a dále je sdělovat v rozličných situacích.*“²⁵

Mediální gramotnosti se věnovala také pedagožka Eva Niklesová, dle které by měl mediálně gramotný jedinec být chopen:

- orientace v textech a mluvených projevech;
- odlišit podstatné a nepodstatné informace;
- rozpoznat skryté významy a manipulační techniky;

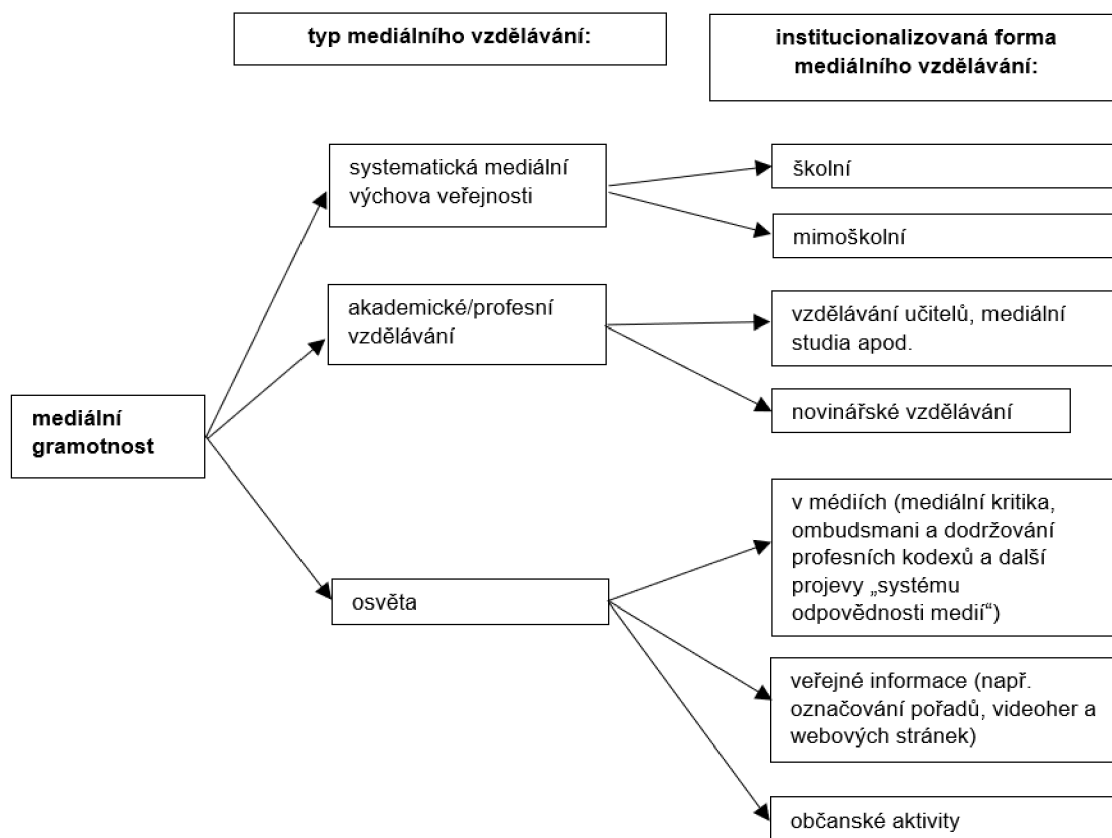
²⁴ NUTIL, Petr. *Čtyři poznámky k mediální gramotnosti*. Online. Manipulátoři.cz. 2017. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/ctyri-poznamky-k-medialni-gramotnosti/>. [cit. 2023-12-05].

²⁵ *NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU o mediální gramotnosti v digitálním prostředí*. Online. Europarl.europa.eu. 2007, 24.11.2008. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2008-0461_CS.html?redirect. [cit. 2023-12-05].

- formulovat a zaznamenat myšlenky.²⁶

Složky a roviny mediální gramotnosti zachycuje schéma autorů Jana Jiráka a Barbary Köpplové.

Obr. 1.5: Složky a roviny mediální gramotnosti

Zdroj: JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média. 2., přepracované vydání.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6. S. 350.

S pomocí mediálního vzdělávání (ve formě systematické výchovy veřejnosti, nebo akademického a profesního vzdělávání) můžeme vnímat mediální gramotnost jako snahu o kontrolu či kultivaci mediálního vlivu na společnost. Na základě tohoto vzdělání by mělo jedinci napomoci naučit

²⁶ NUTIL, Petr. *Čtyři poznámky k mediální gramotnosti.* Online. Manipulátoři.cz. 2017. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/ctyri-poznamky-k-medialni-gramotnosti/>. [cit. 2023-12-05].

se orientovat ve světě médií a udržovat si jistý „zdravý odstup“ od médií, ale zároveň využívat jejich nabízeného potenciálu.²⁷

1.5 Média a právní úprava

Působení médií ve společnosti je dalekosáhlé, a to napříč všemi jejími sociálními skupinami. Vzhledem k neustále se navyšujícímu vlivu a účinkům na diváka (konzumenta) je v zájmu společnosti přijmout ohledně médií adekvátní právní úpravu, která by dovolila (pozn. s respektem k ideálům demokracie), dostat je „pod sociální prevencí motivovanou kontrolu“. Konkrétně tím mám na mysli různá ochranná opatření v podobě právních předpisů či preventivních regulací (např. cestou kontrolních rad a etických kodexů). Jak už bylo napsáno, média a sdělovací prostředky hrají nezastupitelnou a významnou roli v ekonomice nebo politice. Tudiž dostupnost či zajištění kontroly nad médii a mediální komunikací se nabízí jako velmi atraktivní pro mocenské a vládnoucí skupiny, jako pokušení (viz události uplynulých let a měsíců v Polsku, Maďarsku a v neposlední řadě na Slovensku). Ale i v demokratickém státě existuje určitá potřeba a nutnost eliminovat různé rizikové obsahy, např. v rámci ochrany bezpečnosti státu a jeho obyvatelstva, ochrany veřejného zdraví, mravního vývoje dětské populace.

Můžeme tedy shledat, že jakékoliv vynaložené úsilí společnosti o omezení či regulaci médií *de facto* dokazuje jejich faktickou moc; a jak dodávají autoři Jan Jiráček a Barbara Köpplová: „*Stejně jako soustředěné propagandistické nebo reklamní působení, fyzické útoky na pracovníky médií, perzekuce novinářů či zřizování oddělení pro styk s médii.*“²⁸

V dnešní společnosti se tak média s mediální komunikací mohou snadno stát dvousečnou zbraní.

Kontrola veřejného sdělování informací a omezení sdělovacích prostředků by jistě neměla být prováděna tradiční státní cenzurou, jejímž cílem bylo sloužit elitám u moci a vládnoucí ideologii. Cenzura se kupříkladu objevovala i v českých

²⁷ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6. S. 350.

²⁸ Tamtéž, S. 341.

zemí, ale po pádu komunismu byla zrušena a ústavním zákonem čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod²⁹ - byla označena za nepřípustnou. Současně je v Listině základních práv a svobod ukotvena svoboda projevu společně se šířením informací, konkrétně v čl. 17 odst. 4 „*Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.*“³⁰ Rovněž je deklarována odpovědnost instituci za prezentovaný obsah.

Regulace obsahu vysílaného médií zajišťuje právní úprava, a to prostřednictvím zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Zákon stanovuje regulační orgán, konkrétně *Radu pro rozhlasové a televizní vysílání*, která je ústředním správním orgánem. Rada je volena Poslaneckou sněmovnou a její členy jmenuje předseda vlády České republiky. V případě nálezu nevhodného obsahu (pro nezletilé) na televizních obrazovkách, je Rada (*Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*) oprávněna přistoupit k sankčním krokům a informování veřejnosti o závadném obsahu. Pro předložení názorné ukázky uvedu Radou posuzovaný případ, který byl klasifikován jako nevhodný pro konzumaci nezletilým divákem. Na vině byl vysílaný kriminální seriál v době před 22:00 hodinou. Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů ovšem ukládá zamezení vysílání před 22 hodinou takovému obsahu, který by mohl narušit psychický a morální vývoj nezletilého jedince dle §32 odst. 1 písm. g).³¹ Rada shledala porušení první úpravy a oznámila vyjádření „*že zhlédnutí pořadu mohlo v dětských divácích vyvolat psychický otřes, a způsobit i trvalejší pocity úzkosti či poruchy spánku, případně snížit citlivost nezletilých diváků k projevům násilí a jeho*

²⁹ Ústava ČR: *Listina základních práv a svobod*; Parlament ČR, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; *Antidiskriminační zákon, zákon o Sbírce zákonů: redakční uzávěrka*. ÚZ. Ostrava: Sagit, [1995?]-. ISBN 978-80-7488-420-7. S.19.

³⁰ Ústava ČR: *Listina základních práv a svobod*; Parlament ČR, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; *Antidiskriminační zákon, zákon o Sbírce zákonů: redakční uzávěrka*. ÚZ. Ostrava: Sagit, [1995?]-. ISBN 978-80-7488-420-7. S.19.

³¹ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů §32 odst. 1 písm. g)

důsledků, a ohrozit tím jejich psychický vývoj.“³² Tento případ reflektuje ukázkou preventivního opatření ze strany legislativy.

Instituce České televize, Českého rozhlasu a České tiskové kanceláře mají vlastní Rady, které plní funkci dozorčího orgánu. Rada je důležitým orgánem v oblasti regulace v mediálním odvětví. „*Dohlíží na dodržování právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání.*“³³ Rady České televize, Českého rozhlasu a České tiskové kanceláře prosazují právo veřejnosti na kontrolu činností na své instituce.

Na poli českých veřejnoprávních médií mají významné role Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář. Tyto instituce mají zákonem vymezený rozsah povinností. Dle zákonů:

- zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi,
- zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu,
- zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři.

Další související legislativa v rámci médií v České republice:

- zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů,
- zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy.

Právní úprava a obecně regulace médií, by měla vyvíjet úsilí především na snižování negativních dopadů plynoucích z činnosti médií. Chránit média před ovlivňováním ze strany politické sféry, poskytnout regulaci k přístupu a obsahu vysílání. Aby funkčnost užitečnosti a svobody médií zůstala zachována, měl by v demokratickém zřízení, regulační orgán fungovat nezávisle.

³² *Kriminálka Anděl s ohrožujícími prvky*. Online. Děti a média. 2024. Dostupné z: <https://www.deti-a-media.cz/art/4274/kriminalka-andel-s-ohrozujicimi-prvky.htm>. [cit. 2024-03-03].

³³ ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-864-7379-1. S. 91.

2. MLÁDEŽ A MEDIÁLNÍ ÚČINKY

Asi není pochyb o existenci mediálních účinků na konzumenty, zejména na rizikové skupiny, jako jsou děti a mládež. Vlivy mohou být různorodé, například vytvoření závislosti na sociálních sítích nebo naopak edukace prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Konzumace nevhodného obsahu může navyšovat agresi nebo eventuálně narušovat schopnost se soustředit. Z hlediska dlouhodobého užívání sociálních sítí může dojít k omezení či ztrátě reálných sociálních kontaktů. Kapitoly je vhodné otevřít vymezením pojmu „mládež“.

2.1 Mládež

Exaktně nelze určit věkovou hranici pro skupinu mládeže. Psycho-sociální vývoj je individuální u každého jedince. Sociální kategorie *mládeže* vykazuje mnoho faktorů, které ji upřesňují. Významovou roli zde hraje kupříkladu variabilní životní cyklus, průběh sociálního zrání a další. Věková skupina *mládeže* je dynamická a neustále transformující se. „*Věkově i sociálně jde o mezivrstvu mezi dětmi a dospělými, která má své specifické zájmy, aspirace, postoje (veřejné mínění), společenské postavení a svou roli a prestiž.*“³⁴ Takto je pojem *mládež* definován v sociologické encyklopedii.

Pro potřeby této práce jsem použila věkové vymezení hranice dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Kdy *mladistvým* je ten, kdo nepřekročil osmnáctý rok věku. A *dítětem* je ten, kdo nepřekročil patnáctý rok věku.³⁵

V následujících kapitolách budu pracovat se skupinou „mládež“, která je nejen ovlivněna rodinným prostředím, ze kterého pochází, ale začíná se integrovat (nebo už je integrována) i do své vrstevnické skupiny. V jistých okamžicích je to právě vrstevnická skupina, která do značné míry nahrazuje základní skupinu rodiny. Ve fázi osamotňování mladý jedinec prochází postupným uvědoměním sebe samotného, rovněž tak svého okolí. Zvrat v této fázi je choulostivý, z hlediska

³⁴ SAK, Petr. *Mládež*. Online. Sociologická encyklopedie. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ml%C3%A1de%C5%BE>. [cit. 2024-02-21].

³⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže §2 odst. 1.

psychické stability a sociálního vývoje. Nepochybně lze tento úsek dospívání jedince označit jako „období přelomového zlomu“.

2.2 Pozitivní a negativní aspekty mediálního prostředí

Virtuální prostředí naplňuje celou řadu funkcí. Mezi stěžejní se řadí například schopnost informovat a ovlivňovat široké publikum, formulovat jeho názory, přesvědčovat jej, podílet se na vzdělání a výchově, zprostředkovávat zábavu nebo socializovat. Vše výše uvedené může být zamýšleno pozitivně, ale v jisté míře může být i nežádoucí. Vzhledem k neustálé dynamické proměně prostředí se nastolená témata (angl. agenda) transferují s ní. Mediální prostředí úzce souvisí se systémem společnosti. Je obtížné jednoznačně vymezit rozdíl mezi tím, co je pozitivní a negativní. Následující řádky pojednávají o pozitivních a negativních aspektech mediálního prostředí v obecné rovině.

Pozitivní aspekty

V dnešní společnosti s sebou virtuální prostředí médií přináší řadu kladných efektů. Například:

- zpřístupnění kultury, zábavy a názorných informací,
- zvýšení dostupnosti „čerstvých“ informací,
- poznání,
- informační i názorovou homogenizaci společnosti,
- možnost okamžitého šíření závažné (poplachové) informace.³⁶

Díky těmto pozitivním aspektům jsou média jako sociální instituce veřejností akceptována a podporována. Mimo jiné, jak jsem již uvedla, jsou pokládána za jeden z pilířů demokratického uspořádání státu.

³⁶ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0. S. 100.

Negativní aspekty

Virtuální prostředí lze nepochybně vnímat jako užitečný nástroj pro formování a řízení společnosti. Ale zároveň zde existuje možnost jejich zneužití, nebo nevhodného užívání.

Například:

- šíření dezinformací a nepravdivých informací,
- podpora kriminálního chování (např. finanční podvody, šíření pornografie),
- šíření virů a škodlivého softwaru,
- vytváření psychické závislosti.

Závažnost negativních mediálních účinků se přímo odvíjí od jejich obsahu. Nastolená témata nejsou vždy vhodná pro konzumaci krizovými (ve smyslu zranitelnými) skupinami obyvatelstva (děti a mládež). K nejčastěji vyskytovaným negativním jevům patří například: zobrazování explicitního násilí a jeho zlehčování, vulgární vyobrazení pohlavního styku a lidského těla snižující lidskou důstojnost, rasismus, antisemitismus a jiné. Lze konstatovat, že necitlivý výběr prezentovaných a konzumovaných témat dává špatný příklad dospívajícím a může vážně ohrozit jejich psychický, morální či sociální vývoj.³⁷

K často diskutovaným negativním jevům se řadí medializace násilí na (nejenom) televizních obrazovkách, kde divácká riziková skupina konzumuje obsah, který je naplněn agresí. Adam Suchý ve své knize zmiňuje „že pro dětské diváka je nebezpečné především to televizní násilí, které je samoučelné a zlehčující.“³⁸ Tento obraz nebezpečného násilí může vyvolat u dětského diváka pocit, že násilí je jediným možným prostředkem k dosažení cíle (např. u kladných hrdinských postav). Nebo může mít divák u produktů typu *true crime* do detailu popsané návody na páchání zločinu. V této souvislosti se nabízí myšlenka, že se zde mládež může negativně inspirovat.

³⁷ SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8.

³⁸ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Psyché (Triton). V Praze: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9. S. 62.

Rovněž hojně diskutován bývá fenomén vlivu a účinku reklam. Reklamní sdělení obsahující například hračky bývá nepřímo cíleno na děti. Děti tento produkt vidí a vnímají ho jako atraktivní (chtěný). Ale pokud dojde například k vyobrazení násilí, může dojít k nežádoucí medializaci emoce strachu. Při eskalaci této situace hovoříme o „*epidemii strachu*“, kterou mohou doprovázet projevy úzkosti, deprese či paniky. K vyvolání strachu může dojít i u většího počtu konzumentů a vést k hromadné reakci.³⁹

Lze předpokládat, že enormním konzumováním nebezpečného obsahu rizikovou skupinou dětí a mládeže budou nejvíce ovlivnitelní ti jedinci, kteří již disponují předpokladem či sklonem k agresivnímu chování; respektive pochází a pohybují se v nevhodném prostředí.⁴⁰

2.3 Mládež a rizikové chování

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, média a virtuální prostředí, přináší i nežádoucí projevy. Nejvíce ohroženou skupinou jsou děti a mládež, u kterých nenalzáme ještě dostatečnou míru sebekontroly a kritického myšlení. Mezi možné rizikové formy chování řadíme kupříkladu: vznik závislosti, zvýšení agrese a projevy násilí, neschopnost se dostatečně soustředit, omezení reálných sociálních kontaktů. Mediální pedagog James Potter, který se věnoval vlivu médií na jednotlivce, přehledně uspořádal možné projevy chování pod vlivem medií následujícím způsobem:

- „*kognitivní povahy (poznávací),*
- *ovlivňování postojů*
- *ovlivňování emocí,*
- *vyvolávání fyziologických reakcí,*
- *působení na chování jednotlivců.“*⁴¹

³⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6. S. 339.

⁴⁰ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Psyché (Triton). V Praze: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9. S. 45.

⁴¹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6. S. 333.

Obsah médií, jak už jsem několikrát v textu deklarovala, má dalekosáhlé účinky, které se dokáží pohybovat na hranici jak prosociálního, tak antisociálního chování. Je obtížné (a vlastně i nežádoucí) mládeži zcela zamezit sledovat či užívat určitá média a mediální obsahy (např. mobilní telefony, videohry, sociální a komunikační sítě). V současné informativní společnosti jsou média nenahraditelnou a zejména všudypřítomnou součástí života! Volnočasovým aktivitám mládeže se věnoval sociolog Petr Sak, který podotýká, že *„přirozené prostředí je tak vytěsňováno prostředím mediálním a v dalším vývoji i virtuální realitou.“*⁴²

Edukace versus závislostní chování

Jeden z pozitivních jevů, který přinesl fenomén internetu, je dostupnost informací a možnost volného vzdělávání se. Mládež zde může nenuceným způsobem získávat nové a kvalitní poznatky. Do úvahy připadá i řízená edukace prostřednictvím školní on-line výuky. On-line školní výuka v posledních letech získala na oblíbenosti z mnoha důvodů, například z těch časových a finančních. Mnoho dětí ale považuje internet zejména za prostředí, kde může trávit svůj volný čas. Virtuální realita je totiž v jistém ohledu mnohem atraktivnější než reálný svět. Ve virtuálním světě je snazší zapomenout na nesnáze ze světa reálného. Virtuální prostředí mohou jedinci vnímat jako únik do svérázného bezpečí. Později se ale únik může změnit v závislost, třeba na hraní videoher. *„Zároveň tohoto stavu snadněji dosáhnou lidé, kteří k digitálním médiím přistupují již s nějakým psychologickým problémem.“*⁴³

Možnost vzdělávání s sebou přináší i televize, kde jsou konkrétním skupinám televizních diváků uzpůsobeny programy, které se můžou nazvat výchovně-vzdělávacími (např. program Děčko České televize). Televizní stanice poskytují širokou škálu různých pořadů, například dokumentární filmy připravované věrně podle skutečných událostí, historické nebo životopisné pořady. I přesto, že televizní vysílání nabízí řadu možností, je sporné, zdali

⁴² SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8. S. 165-169.

⁴³ FLOSKULOID. *ZÁVISLOST NA INTERNETU – Digitální média*. Online. Dostupné z: <http://floskuloid.cz/2019/08/zavislost-na-internetu/>. [cit. 2024-02-20].

skupina dětí a mládeže je ochotná tyto programy (ve svém volném čase) sledovat. Je pravděpodobnější, že k tomu bývá mládež nabádána vnější autoritou (například rodiči a pedagogy). Pak je na místě polemizovat, zda je pro mládež takové (nedobrovolné) sledování atraktivní a skutečně přínosné. Potencionálně tímto přístupem může u mládeže vzniknout až odpor ke sledování vzdělávacích programů a žádostivost sledovat raději diametrálně odlišné obsahy televizních programů.

Zvýšení agrese

Asi nejvíce diskutovaná, ať už v odborné, tak laické veřejnosti a ve světě médií, je fenomén agrese a otevřeného násilí. Definice agrese existuje opět nespočet. Pro potřebu této kapitoly použiji definici **agrese**, jakožto „*smyslu chování, které vědomě a záměrně poškozují druhého, ubližuje mu, způsobuje utrpení, omezuje ho a násilně mu brání ve výkonu činností, které chce vykonávat.*“⁴⁴ Agrese může být zobrazována jak z reálného, tak fiktivního úhlu pohledu. Děti mohou nacházet mezi fiktivním násilím paralelu chování ve světě reálném a nacházet v něm přímou inspiraci k rizikovým projevům chování. Uchýlení se k projevu násilí ale není závislé jen na samotných médiích! „*Negativní účinky má podle výsledků psychologických výzkumů televizní násilí především u těch dětí, jež jsou k násilnému chování disponovány: dědičnými a konstitučními faktory, rodičovským nezájmem či nepřátelstvím, příslušností ke skupinám, jež sdílejí deviantní normy.*“⁴⁵, jak zmiňují autoři Oldřich a Andrea Matouškovi. Z čehož vyplývá, že v případě agrese neexistuje pevná souvislost mezi agresivním chováním mládeže v reálném světě a vyobrazenou agresí v mediálním prostoru. Medializovaná agrese a násilí se dnes určitě nevyskytuje jen ve filmografii, ale jsou obsaženy i ve videohrách, novinách, reklamních sděleních nebo na sociálních sítích.

⁴⁴ PETRUSEK, Zdeněk. *Agrese*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. Sociologická encyklopedie. 2018. Dostupné z: ncyklopedie.soc.cas.cz/w/Agrese. [cit. 2024-03-02].

⁴⁵ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. S.104.

Neschopnost se soustředit

Schopnost se soustředit je významná činnost, která by měla být podporována u jedince již od dětství. „*Soustředěnost je stupeň aktivity, při které dochází k uvědomování si vlastní činnosti.*“⁴⁶ Základní kámen soustředění spočívá ve schopnosti a získat koncentrovanou kontrolu nad svojí myslí a chováním. Během dnešního života je ovšem obsah komunikačních sítí uzpůsobován zrychlenému tempu společnosti. Koncentrovat se dlouhodobě na jednu věc se stává obtížným. Koncentrace souvisí se systematickým dodržováním určitého plánu, který ale dnes konzument médií často nebývá schopen dodržovat.

Omezení reálných sociálních kontaktů

Čím dál tím častěji je volný čas mládeže naplněn mediálními aktivitami a virtuální realitou. To vše na úkor přirozeného sociálního života. Asi největší dominantou ve volnočasových aktivitách dnešní mládeže je konzumace sociálních a komunikačních sítí. Ač mládež při užívání může komunikovat s dalšími uživateli, přesto takto může docházet k redukci reálných sociálních kontaktů. Konzument snadno může zaujmout asociální (vážnější odchylení od norem např. krádeže) či introvertní postoj k životu a svému okolí. Jedinec s nezájmem o skutečný život snáze inklinuje k psychickým poruchám či agresivitě.⁴⁷

Dále mohu uvést tyto formy rizikového chování:

- *záškoláctví* - spočívá v neomluvené a úmyslné absenci žáka (na základní a střední škole), které může vést k dalším formám *rizikového chování*;
- *rasismus a xenofobie* - tyto pojmy označují potlačení zájmů a práv menšin, které vedou k rasové nesnášenlivosti;

⁴⁶ *Psychologie- Pozornost*. Online. PLECEROVÁ, Veronika a PUŽEJOVÁ, Yvetta. Impresum. 2016. Dostupné z: <https://publi.cz/books/339/14.html>. [cit. 2024-03-03].

⁴⁷ *Asociální chování*. Online. Šance dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/asocialni-chovani>. [cit. 2024-03-03].

- *negativní působení sekt* - sociální skupina, která sdílí totožnou ideologii a tak se vymezuje od „ostatních“ sociálních skupin (riziko sociální izolace);
- *sexuální rizikové chování* - projevy chování související se sexuálními aktivitami, které jsou doprovázeny sekundárními riziky (například zdravotní a sociální rizika);
- *spektrum poruch příjmu potravin* - poruchy příjmu potravy, které s sebou nesou i další potíže (zdravotní, sociální, psychologické).⁴⁸

Uvedené druhy rizikového chování se týkají chování jedince v reálném světě. Nemohu též opominout i další formy, které mají stejné, ne-li větší účinky na vývoj dětských konzumentů! Na mysli mám virtuální realitu, jejíž favorizace v dnešní společnosti prudce narůstá.

K nejvíce diskutované problematice se řadí:

- *kyberšikana a online obtěžování* - „*jedná se o šikanování jiné osoby pomocí informačních technologií - internetu, mobilních telefonů, apod. (např. vydírání, ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.)*“⁴⁹;
- *kybergrooming* - psychická manipulace dítěte dospělým jedincem za účelem osobní smluvené schůzky, kde zpravidla dochází k sexuálnímu zneužití⁵⁰;
- *sexting* - spočívá v šíření pornografie mladistvých a dětí na sociálních sítích (prostřednictvím fotografií nebo videa);
- *kyberstalking* - vymezuje se jako, obtěžování nebo vyhrožování skrze online technologie.⁵¹

⁴⁸ *Vymezení rizikového chování*. Online. KLINIKA ADIKTOLOGIE. Adiktologie. 2019. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/vymezeni-rizikoveho-chovani>. [cit. 2024-03-10].

⁴⁹ *Víte co je KYBERŠIKANA?* Online. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. 2011. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>. [cit. 2024-03-02].

⁵⁰ *KYBERGROOMING*. Online. Internetem BEZPEČNĚ. 2018. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybergrooming/>. [cit. 2024-03-02].

⁵¹ *Co je sexting*. Online. KOPECKÝ, Kamil. Projekt E-Bezpečí. 2009. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/temata/sexting/137-154>. [cit. 2024-03-02].

3. PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ V MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Možné nedbalé zacházení či nakládání s mediálním obsahem může mít závažné negativní následky sociální vývoj dětí a mládeže, který se posléze odráží v kvalitách celé společnosti. Důležité odvětví k odvracení negativního působení mediálního prostředí na mládež je mediální výchova, která vede k řádnému užívání hromadných sdělovacích prostředků. Pro zamezení působení závadného mediálního obsahu na dětského diváka byly vytvořeny metodické pokyny a Rámcový vzdělávací program (RVP). Tyto dokumenty se průběžně aktualizují pro adekvátně k nastoleným tématům ve společnosti.

3.1 Mediální výchova

Mediální výchovu vnímáme jako proces, který je zaměřen na získávání mediální gramotnosti. Autor Josef Musil zmiňuje, že samotnou mediální výchovu můžeme vnímat ve dvojím významu:

- výchova k médiím – výchova ke správnému využívání hromadných sdělovacích prostředků,
- vzdělání a výchova prostřednictvím médií.⁵²

V dnešní době, kdy vzestup infomační společnosti roste, je *mediální výchova* neopomenutelnou součástí nástrojů v boji s negativními aspekty médií na děti mládež. Základními subjekty pro regulaci (či eliminaci) škodlivého vlivu v médiích je rodina a škola. Tyto dvě důležitá zázemí mají zásadní roli při efektivním předcházení rizikovému chování. Josef Musil podotýká: „že *vliv dobře fungující rodiny a školy na násilí a agresivitu mládeže je potencionálně asi 15x silnější než vliv médií, takže prokázané negativní působení zobrazovaného*

⁵² MUSIL, Josef. Mediální výchova. In: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0. S. 148.

*násilí lze chápat i jako důkaz, že rodina a škola v těchto případech nevyužily možnosti, tj. nesplnily svoji úlohu.“*⁵³

Vedle úrovně školy a rodiny nemohu opominout i další oblasti, jejichž prostřednictvím lze kontrolovat a regulovat mediální obsah. Těmi jsou například technická a administrativní oblast.

Pod možností regulace za pomoci techniky například řadíme *V-Chip* (též se nazývá čip proti násilí). Pracuje na bázi takové, že „označí jednotlivý televizní pořad, film nebo seriál na sedmi možných úrovních.“⁵⁴ Tyto úrovně mají k sobě přiřazeno libovolné téma, které je považováno za nevyhovující. Toto nevyhovující téma je čip schopen rozpoznat a následně zablokovat v probíhajícím vysílání.

Na administrativní úrovni je možné vytvořit *Etický kodex*, systém varování či *stupnicí násilí*. Systému varování v televizním vysílání se věnoval autor Adam Suchý, který ve své knize zmiňuje, že „v České republice dosud platí zákaz vysílat před desátou hodinou večerní pořad, který by mohl „ohrozit psychický či morální vývoj dětí a mladistvých“ (Zákon o televizním vysílání)⁵⁵. Po desáté hodině vysílací stanice upozorní diváky na potenciálně nevhodný obsah prostřednictvím piktogramů v horní části obrazovky (např. vhodná věc na obrazovou ilustraci textu). Z mého pohledu je toto opatření nedostatečné. Pokud budou okolnosti takové, že rodič své dítě u televize zanechá pouze se svou proměnlivou pozorností, toto opatření pozbude účinku.

3.2 Mediální výchova v rodinách

Mediální výchova v rodinném zázemí představuje významný komponent v rámci prevence nebo regulace ohledně nevhodné náplně mediálního obsahu vídaného dětmi a mládeží. Rodina pro tuto rizikovou skupinu představuje primární prvek, který se postupně se rozšiřuje o další subjekty, jako je

⁵³ MUSIL, Josef. Mediální výchova. In: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0. S. 149.

⁵⁴ SUCHÝ, Adam. Možnosti kontroly, regulace a prevence. In: *Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Psyché (Triton). V Praze: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9. S. 68.

⁵⁵ Tamtéž, S. 69.

například škola, zájmový kroužek, zaměstnání. V rámci těchto specifických prostředí si jedinec prochází procesem sociálního zrání. Výběrově přijímá a osvojuje si viděné vzorce chování, které ale nemusí být společensky korektní a širokou společností přijímané. Lze tedy předpokládat, že v tomto období života je významné dbát zvýšené pozornosti na to, co děti a mládež skrze mediální obsah konzumují.

Další roli může hrát i volný čas a aktivity mládeže. Jak poznamenává Petr Sak *„jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů.“*⁵⁶

Díky dnešní snadné dostupnosti online televizního vysílání, chytrých telefonů či jiných audiovizuálních technologií je nesnadné držet distanci mezi moderními informačními a komunikačními technologiemi a dětmi. Rapidní forma digitalizace zasahuje do všech společenských oblastí včetně edukace. Dnes získává významné postavení například umělá AI, neboli vzdělávání za pomoci umělé inteligence (angl. artificial intelligence), která má potenciál vést k personalizaci a zkvalitnění vzdělávání. Na tento rostoucí trend už reaguje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s Národním pedagogickým institutem. Tyto instituce mají za cíl mezi lety 2022-2024 vybavit školy moderními digitálními technologiemi.⁵⁷

Není uměním předpovědět další rychlý vývoj digitalizace celé společnosti. Proto není ve 21. století prospěšné držet nějaký distanc dětí a mládeže od procesu digitalizace života. Je důležité naučit je s ním sžít a těžit ve svůj prospěch.

Rodiče mají nezastupitelnou roli ve vývoji mládeže. Měli by mít zájem o kontrolu, v jakém rozsahu a jaké druhy médií jejich děti konzumují. Autor David Giles uvádí, že *„jednou z nejdůležitějších dovedností, již si malé*

⁵⁶ SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8. S. 131.

⁵⁷ EVROPA V DATECH. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.evropavdatech.cz/clanek/101-ai-ve-vzdelavani/>. [cit. 2024-02-20].

děti při užívání média potřebují osvojit, je pochopení formálních rysů.“⁵⁸ Proto je zásadní otevřená komunikace mezi rodiči a dítětem, tedy mít vzájemný vztah postavený na důvěře, hrát aktivní roli při výchově a vést je ke správnému užívání informačních technologií.

3.3 Mediální výchova ve školství

Hlavním nástrojem mediální výchovy na školách, jak již bylo zmíněno, je mediální gramotnost. Mediální gramotnost je v České republice vedena jako průřezové téma RVP, které se aplikuje napříč dalšími školními předměty. Jako celek je obsahově zaměřena na:

- porozumění hodnotám,
- dovednosti komunikace a kooperace,
- praktické činnosti denního života,
- výchovu k samostatnému jednání a myšlení.

V Rámcovém vzdělávacím programu (RVP) se uvádí, že „*mediální výchova má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace.*“⁵⁹

Důležitým nástrojem je omezení patologických jevů už v jejich zárodku. V praxi je předcházení rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti *Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*. To má za úkol předejít a omezit výskytu rizikového chování. Jsou stanoveny úrovně preventivních aktivit, které berou

⁵⁸ GILES, David. *Psychologie médií*. Z pohledu psychologie. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3921-2. S. 133.

⁵⁹ *Průřezové téma Mediální výchova*. Online. Metodický portál RVP.CZ. 2016. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>. [cit. 2023-12-09].

ohledy na sociální a situační specifika určitých skupin a jedinců. Jednotlivé úrovně preventivních aktivit jsou rozřazeny na primární, sekundární a terciální prevenci.⁶⁰

- *Primární prevence:* „její podstatou je předcházení rizikového chování u osob, u kterých se ještě rizikové chování nevyskytlo.“⁶¹
- *Sekundární prevence:* operuje již s probíhajícím rizikovým chováním. Jedná se o omezení rozvoje či stále přetrvávajících patologických jevů u jedince.
- *Terciální prevence:* předchází již vzniklým negativním dopadům vlivem rizikového chování.

Lze předpokládat, že preventivní opatření budou účinná, jestliže budou vycházet z odborného posouzení daného problému. Přičemž budou průběžně přizpůsobována aktuálním potřebám a tématům, které se ve společnosti objevují.⁶²

3.4 Média a Policie České republiky

Negativní aspekty mediálního prostředí se podílí na výskytu a formě sociálně patologických jevů, zejména pak taková problematika deviantního chování, jako je ideová radikalizace nebo závislostní chování. U vybraných sociálních skupin mládeže můžeme pozorovat jejich radikalizaci nebo tendenci inklinovat k tzv. náboženským sektám. Z hlediska zajištění bezpečnosti ve společnosti do tohoto vývoje musí vstupovat bezpečnostní složka státu.

Zájem Policie České republiky nastává v okamžiku spáchání protiprávního činu provinění, trestného činu nebo činu jinak trestného. Dle právní úpravy zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

⁶⁰ *Prevence kriminality- Systém prevence kriminality v ČR.* Online. Ministerstvo vnitra ČESKÉ REPUBLIKY. 2024. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>. [cit. 2024-02-20].

⁶¹ PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. *O primární prevenci rizikového chování.* Online. NUV. NUV-NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. 2014. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani.html>. [cit. 2024-02-20].

⁶² MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže.* Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. S. 262.

(zákon o soudnictví ve věcech mládeže) jsou ukládána opatření. Opatření mají represivní funkci (tj. nápravná a výchovná), jak je uvedeno v §1 odst.2 zákona č. 248/2003 Sb. „řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchaní protiprávních činů.“⁶³

Druhy ukládaných nápravných opatření jsou:

- výchovná opatření,
- ochranná opatření,
- trestní opatření.

Dále zákon vymezuje věkovou kategorizaci mládeže do dvou skupin, které jsou *Děti mladší patnácti let* a *Mladistvý*.

- Dle § 2b odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. „dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.“⁶⁴
- Dle § 2c odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. „mladistvým ten, kdo v době páchaní provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“⁶⁵

Hlavním nástrojem v boji s kriminalitou Policie České republiky je *prevence*. Tu zajišťuje *Odbor prevence kriminality PČR*, který se orientuje na eventuální výskyt kriminálních případů a vznik patologického chování osob či skupin. „Odbor prevence provádí v rámci své působnosti činnost pro linii prevence na metodické, kontrolní i výkonné úrovni směrem k dalším součástem policie, včetně mezinárodní spolupráce.“⁶⁶

⁶³ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže §1, odst. 2

⁶⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže § 2 odst. 1b

⁶⁵ Tamtéž, § 2 odst. 1c

⁶⁶ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor prevence*. Online. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-prevence.aspx>. [cit. 2024-02-20].

3.5 Aktuální metodické pokyny a rámcové programy

Jak zmiňují ve své knize Oldřich a Andrea Matouškovi: „*Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a další institucí zabývajících se rizikovou mládeží.*“⁶⁷ Prostředkem výchovy ke zdravému užívání médií v širokém slova smyslu, je mediální výchova a mediální gramotnost.

Mediální výchova se řadí do Rámcového vzdělávacího programu (RVP). V rámci českého školství byla mediální výchova zahrnuta s tematicky řazenými okruhy. Tematické okruhy průřezového tématu na úrovni základního vzdělání obsahuje zásadní dovednosti a poznatky o problematice médií. Okruhy se dělí na receptivní a produktivní činnosti.

Mezi okruhy *receptivních činností* spadá:

- *kritické čtení a vnímání mediálních sdělení* - například budování kritického odstupu od sdělovacích sdělení; rozlišení a hodnocení prvků mediálního sdělení,
- *interpretace vztahu mediálních sdělení a reality* - př.: diferenciaci mezi věcným a klamným obsahem; označení společensky důležitých hodnot pro v textu,
- *stavba mediálních sdělení* - skládání mediálních sdělení a jejich uspořádání,
- *vnímání autora mediálních sdělení* - posuzování smýšlení autora mediálním sdělení; výrazové prostředky a prvky použité ve zprávě,
- *fungování a vliv médií ve společnosti* - role médií ve společnosti, ve společenském a politickém životě či kultuře.

K tematickým okruhům *produktivních činností* jsou zahrnuty:

- *tvorba mediálního sdělení* - produkce mediálního sdělení (například pro školní časopis, rozhlas, internetové médium a další...),

⁶⁷ MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. S. 262.

- práce v realizačním týmu - v rámci angažování ve školním časopisu či rozhlasu, tvorba týmů na základě kooperace a komunikace.⁶⁸

Vedle výše zmíněných nástrojů existují také různé metodické pokyny a kodexy.

K ochraně dětského diváka se například vyjadřuje *Kodex České televize*. Televizní vysílání ČT věnuje dětskému divákovi specifickou pozornost, a to z důvodu jejich prozatímní absence dostatečné míry sebekontroly a kritického myšlení. V Kodexu článku 2 odst. 2.1 je uvedeno, že „Česká televize přistupuje k dětskému divákovi především s cílem pomáhat mu objevovat a přijímat za vlastní hodnoty slušnosti, vzdělanosti, pracovitosti a úcty k životnímu prostředí.“⁶⁹ Veřejnoprávní televizní vysílání bere na zřetel uzpůsobení skladby a charakteru vysílaných pořadů. Dále dle článku 2 odst. 2.6 „nedopustí uvádění takového obsahu, který by mohl nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže.“⁷⁰ Tyto zavedené stanovy mají za cíl eliminovat (minimalizovat) závadný obsah v televizním vysílání.

Vyjma obsahu televizního vysílání je upraven také režim reklamního sdělení mezi zpravodajskými relacemi. Druhy reklamního sdělení mohou být rozličných druhů, například reklama klamavá, skrytá nebo založená na podprahovém vnímání. Poslední zmiňovaná reklama je klasifikována jako nejvíce riziková. Zejména pro její schopnost manipulace, které si konzument nemusí být nikterak vědom. Umožňuje účinnou manipulaci s vědomím diváka či posluchače. Z tohoto důvodu byla v republice právně ukotvena obsahová regulace reklamy a založena Rada pro reklamu, která se řídí Kodexem reklamy. Reklamní sdělení nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Měla by být zřetelně rozlišena od jiného sdělení a současně zřetelně označena pro publikum.⁷¹

⁶⁸ *Průřezové téma Mediální výchova*. Online. Metodický portál RVP.CZ. 2016. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>. [cit. 2023-12-09].

⁶⁹ *KODEX ČESKÉ TELEVIZE-zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. Online. Praha: Admira Studio, 2003. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex>. [cit. 2024-02-20]. S. 9.

⁷⁰ *KODEX ČESKÉ TELEVIZE-zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. Online. Praha: Admira Studio, 2003. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex>. [cit. 2024-02-20]. S. 10

⁷¹ ROZEHNAL, Aleš. *Média, etika a právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-884-6. S. 263.

Nutnou regulaci reklamního sdělení zmiňují i zahraniční autoři Andrew M. Linder a Stephen R. Barnard. Podle nich musí každá reklama obsahovat viditelně označeného sponzora a s ním související skutečnosti.⁷²

S internetem je spojován výskyt kriminálního chování. Proti zvyšování rizikového chování v online prostředí byla různými institucemi spuštěna iniciativa k preventivnímu ošetření systému, například: rámcové programy a pokyny pro vzdělávání, webové stránky, webináře či krizové telefonní linky a pomáhající aplikace. Mimo jiné se aktivně podílí na prevenci Policie České republiky a Ministerstvo vnitra. Následující výčet je třeba vnímat jako demonstrativní a prezentuje již realizované projekty.

Prvním je *Národní centrum bezpečnějšího internetu* (NCBI), které se primárně zaměřuje na prevenci v mediálním prostředí. Následně pořádá besedy s dětmi, poskytuje výukové semináře a obecně rozšiřuje osvětové materiály v oblasti virtuálních sítí. Mimo jiné realizuje řadu projektů na lokální úrovni, například projekty *Praha bezpečně online* a *Bezpečně online – rizika internetu a sociálních sítí*.

Druhým podobným projektem jsou internetové stránky *Bezpečně online.cz*, které se orientují na bezpečné používání internetu a komunikačních technologií. Stránky jsou doporučeny skupinám mládeže a dále i pedagogům a rodičům.

Další internetovou stránkou, která se zabývá předcházení rizikovému chování, je webová stránka *Internetem bezpečně*. Která reaguje na aktuální bezpečnostní hrozby. Vynakládá snahu na snížení protiprávního jednání v kyberprostoru, zejména prostřednictvím svých vzdělávacích akcí. „Obsahem vzdělávacích aktivit jsou praktické ukázky kybernetických hrozeb společně s konkrétními návody, jak se chránit.“⁷³

⁷² LINDER, Andrew M. a BARNARD, Stephen R. *All Media Are Social*. Online. 52 Vanderbilt Avenue, New York, NY 10017: Routledge Taylor & Francis Group, 2020. ISBN 9781315796055. [cit. 2024-03-01].

⁷³ *Projekt- internetem bezpečně*. Online. YOU CONNECTED, Z.S. Internetem BEZPEČNĚ. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/o-projektu/>. [cit. 2024-03-02].

Národní centrum bezpečnějšího internetu dále podporuje projekty i na mezinárodní úrovni, zejména projekt *eSafety Label+*.⁷⁴

Dále bych ráda zmínila projekt *E-bezpečí*, který je zaměřen na předcházení rizikovému chování na internetu. Projekt se věnuje oblastem prevence, výzkumu, edukace a mimo jiné poskytuje také poradenství. Online poradenství je určeno pro jedince, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci na internetu.

Tematické zaměření projektu cílí na oblasti kyberšikany, rizika sociálních sítí, online závislosti apod. Projekt *E-bezpečí* je celorepublikově certifikovaný a je zajišťován Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého a Centrem prevence rizikové virtuální komunikace. Pracuje jako národní preventivní projekt „podporovaným klíčovými ministerstvy (MVČR, MŠMT) a Policií ČR.“⁷⁵ Primárním záměrem projektu je působení na skupinu dětí a mládeže. Vedlejší neméně podstatnou skupinou jsou i pedagogové a rodiče.

Dalším projektem, který bych chtěla zmínit, je projekt *Policie České republiky - Víte co je KYBERŠIKANA?* Policie České republiky dlouhodobě spolupracuje s projektem *E-bezpečí*. Společně se věnují pořádání seminářů cílící na problematiku kriminality v oblasti nebezpečných komunikačních jevů, zejména na kyberšikanu, sexting, kybergrooming a kyberstalking.⁷⁶ Jak jsem již uvedla, jsou tyto nebezpečné jevy čím dál více nacházeny v internetové komunikaci.

K poskytnutí pomoci či rad jsou k dispozici i různé telefonní linky. Ty bývají určeny primárně lidem (i dětem a mládeži) v akutní nesnazi. Rovněž se zabývají realizací vzdělávacích výcviků a kurzů. Mezi asi ty nejznámější řadíme *Linka Bezpečí ONLINE* a *Krizová telefonní linka IPPP ČR*.

⁷⁴ *Projekty*. Online. NÁRODNÍ CENTRUM BEZPEČNĚJŠÍHO INTERNETU. NCBI. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/projekty.html>. [cit. 2024-03-02].

⁷⁵ *E-bezpečí* [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

⁷⁶ *Víte co je KYBERŠIKANA?* Online. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. 2011. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>. [cit. 2024-03-02].

4. NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Je nezbytné rizikovému chování u dětí a mládeže předcházet, v ideálním případě se snažit o eliminaci možných rizik již na počátku jejich výskytu. Z tohoto důvodu bych se určitě více zaměřila na zefektivňování odhalování možných rizik a hrozeb mediálního prostředí. Identifikaci potencionálních hrozeb by měla provádět kompetentní osoba, která bude způsobilá rozeznat závažnost daného ohrožení a podniknout nápravné kroky. Doporučovala bych rozšíření spolupráce mezi jednotlivými ministerstvy a institucemi. Větší provázanost jednotlivých složek státu by mohla výrazně pozitivním způsobem ovlivnit celý proces včasné identifikace problému a jeho „řešení“.

V legislativní úpravě médií by měla být věnována zvýšená pozornost regulaci mediálního obsahu pro kategorii dětí a mládeže. Aktuální právní úprava zahrnuje regulační orgány pouze pro veřejnoprávní vysílatele, což nepokrývá celou škálu poskytovatelů mediálních sdělení. Doporučuji rozšíření pokrytí kontroly či navýšení ošetření u zbývajících mediálních poskytovatelů. Zajisté v této oblasti musím vyzdvihnout činy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, která prostřednictvím internetu provozuje informační webovou stránku s názvem Děti a média. Stránka je určena pro čtenáře, kteří vyvíjejí snahu eliminovat rizika ze strany médií na dětské publikum. Preventivně poskytuje průběžné informace o aktuálně vysílaných prvcích, které by mohly být pro děti a mládež ohrožující.

Jak jsem uvedla výše, tak je prevence nejvíce efektivním nástrojem předcházení rizikovému chování. V její oblasti lze uvažovat o zavedení komunitních diskusí (se zaměřeným obsahem na deviantní a závislostní chování), besedy s dětmi a mládeží (například o sociálních sítích a jejich úskalí). Pro předcházení rizikovému chování ve virtuálním prostředí vzniklo Národní centrum bezpečnějšího internetu, které zaštituje řadu preventivních projektů, například: *Praha bezpečně online*, *Bezpečně online - rizika internetu a sociálních sítí*.

Dále oceňuji tvorbu a činnost dále projektu *E-bezpečí*, který celoplošně funguje na národní úrovni. Projekt *E-bezpečí* aktivně spolupracuje s Policií České republiky, zejména se podílí na pořádání výukových projektů pro rodiče a pedagogy. Větší povědomí jedince by mohlo podnítit společnost k větší integraci v dané problematice, proto bych doporučila začlenit více širokou veřejnost.

Díky stále navyšující se popularizaci mobilních telefonů společnost preventivně reaguje prostřednictvím telefonní sítě. Pro děti a mládež, kteří se nachází ve složitých životních situacích ve virtuálním poli, jsou k dispozici poradenské telefonní linky. Lze uvést například aktivní linky jménem: *Linka Bezpečí a ONLINE a Krizová telefonní linka IPPP ČR*. V této oblasti bych pečlivě uvážila navýšení kapacity call-center z hlediska sociálních pracovníků.

Asi jako neoptimálnější se jeví a včasné uplatnění prevence, a to formou výuky. Výuka prevence prostřednictvím mediální výchovy, která je zaměřena na mediální gramotnost, je toho času začleněna jako doplňující element výuky. Pro efektivní praxi navrhuji, aby byla začleněna do školních osnov povinně, jako samostatný blok předmětu. S ohledem na budoucí rostoucí vývoj digitalizované společnosti bude nepochybně potřeba vzdělání a výchovy, kde se jedinec přivykne ke správnému užívání komunikačních technologií. Tímto by byly děti a mládež informovány o rizikových vlivech médií mnohem dříve a hlavně systematictěji. Co se dále týká oblasti školství, zde by bylo potencionálně přínosné pokusit se prosadit nové výchovné postupy a začlenit do nich i primární rodinu.

Mediální výchova ve školství je bezpochyby důležitým komponentem k předcházení deviantnímu chování dětí a mládeže. Avšak primární roli hraje bezesporu rodinné prostředí, ze kterého nedospělý jedinec pochází. Proto by měla společnost (stát) jako celek více apelovat na rodinnou složku, aby se ta více věnovala v této věci svým dětem. V zamezení pravděpodobných negativních následků u mládeže hrají rodiče roli, kterou nelze plně nahradit, ať by se jednalo o aktivity ze strany státních orgánů nebo organizací nevládního a neziskového sektoru.

ZÁVĚR

S pomocí moderních komunikačních technologií, které se vyvíjí dynamickým tempem, stoupá i nutnost zvažovat jejich dopady na společnost. Sdělovací prostředky jsou hlavním zprostředkovatelem masové komunikace, tedy interakce mezi společnostmi jako celkem, ale i mezi jednotlivými sociálními skupinami. Navzdory tomu, že masová média představují bohatý zdroj informací, mají potenciál lidem zpřístupnit i nežádoucí obsahy. Závadným obsahům může být vystaveno jak veškeré publikum, tak jeho dílčí segmenty, včetně dětí a mládeže. Lze se domnívat, že prvotním záměrem médií asi nebylo úmyslné vytvoření prostoru ke znehodnocování kvality informací, avšak postupem času se hromadné sdělovací prostředky staly zdrojem politické a ekonomické moci, kterou lze snadno zneužít ve prospěch některých. Z tohoto důvodu je nutné uvádět do praxe řadu opatření, která jsou schopna předcházet nežádoucím účinkům (resp. minimalizovat jejich dopad).

Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat rizikové chování u skupiny dětí a mládeže v kontextech masových médií a navrhnout opatření, která by mohla pomoci předcházet jejich negativním účinkům. Podle zjištěných skutečností ohledně rizikového působení médií na mládež jsem došla k závěru, že ta je stále více konfrontována se závadným obsahem, který může ovlivnit její budoucí život. Je ale velikou otázkou, jak účinně a hlavně demokraticky předcházet účinkům nevhodného obsahu. Práva a svobody člověka- občana i jeho individuální odpovědnost za svůj život jsou v našem civilizačním okruhu nezpochybnitelné.

Asi nejúčinnějším nástrojem předcházení rizikům ve virtuálním prostředí je systematické edukace a osvětové kampaně v celé společnosti. Mezi další komponenty mediální gramotnosti lze zařadit duševní hygienu, která napomáhá ke zdravému způsobu života. Společnost by měla k prevenci přistupovat s nejvyšší možnou odpovědností. Preventivní opatření, která jsou momentálně zavedena (například mediální výchova v rámci RVP a ŠVP, preventivní projekty a besedy), lze považovat za do jisté míry nedostačující. Navíc s modernizací informačních a komunikačních technologií, jak jsem již uvedla, se otevírá další prostor, kde se negativní účinky médií mohou začít vyskytovat (viz fenomény kyberšikany, sebepoškozování a

další). Proto je zapotřebí děti a mládež na pravděpodobné účinky řádně (včas a atraktivně) připravovat.

Nechat děti a mládež dlouhodobě vystavené negativním mediálním účinkům by jistě přineslo závažné důsledky. Do jejich výčtu bych osobně zařadila celkové navýšení deviantního chování, konkrétně radikalizaci nebo závislostní chování. Závěrem konstatuji, že nedostatečná regulace mediálního obsahu, ke kterému má mládež volný přístup, se z bezpečnostního hlediska pro společnost jeví jako nevhodná. Zmiňuji potřebu posílení prevence v rodinném a školním prostředí, ve kterém vidím velkou možnost předcházet rozvinutí deviantního a patologického chování.

Má práce interpretovala rizikové chování mládeže v aktuálním mediálním prostředí, popsala současný stav právní regulace a prevence, která se snaží předcházet rizikovému chování mládeže. Následně byla navrhována potencionální doplňující opatření ke zvýšení efektivity v praxi. Cíl práce považuji za splněný.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE:

- [1] HVÍŽĎALA, Karel. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. Praha: Máj, 2003. ISBN 80-86643-07-7.
- [2] JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- [3] JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.
- [4] LINDER, Andrew M. a BARNARD, Stephen R. *All Media Are Social*. Online. 52 Vanderbilt Avenue, New York, NY 10017: Routledge Taylor & Francis Group, 2020. ISBN 9781315796055. [cit. 2024-03-01].
- [5] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- [6] MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.
- [7] MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8200-9.
- [8] MUSIL, Josef. Mediální výchova. In: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0.
- [9] MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0.
- [10] POSPÍŠIL, Jan. *Jak na média*. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-071-1.
- [11] ROZEHNAL, Aleš. *Média, etika a právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-884-6.
- [12] ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-864-7379-1.
- [13] SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8.

[14] SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Psyché (Triton). V Praze: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-926-9.

[15] *Ústava ČR: Listina základních práv a svobod; Parlament ČR, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; Antidiskriminační zákon, zákon o Sbírce zákonů : redakční uzávěrka*. ÚZ. Ostrava: Sagit, [1995?]-. ISBN 978-80-7488-420-7.

WEBOVÉ STRÁNKY A ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

[1] *Asociální chování*. Online. Šance dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/asocialni-chovani>. [cit. 2024-03-03].

[2] *Co je sexting*. Online. KOPECKÝ, Kamil. Projekt E-Bezpečí. 2009. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>. [cit. 2024-03-02].

[3] *EVROPA V DATECH*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.evropavdatech.cz/clanek/101-ai-ve-vzdelavani/>. [cit. 2024-02-20].

[4] *E-bezpečí* [online]. [cit. 2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

[5] FLOSKULOID. *ZÁVISLOST NA INTERNETU – Digitální média*. Online. Dostupné z: <http://floskuloid.cz/2019/08/zavislost-na-internetu/>. [cit. 2024-02-20].

[6] *Kampaň na podporu tiskových médií: Čtenost- deníky, Celostátní placené deníky* [online]. UNIE VYDAVATELŮ ČR. Česká Unie vydavatelů – Digitální a tištěná média. 2023. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: https://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/vyzkum_ctenost

[7] *KODEX ČESKÉ TELEVIZE-zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. Online. Praha: Admira Studio, 2003. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex>. [cit. 2024-02-16].

[8] KOŤÁTKO, Petr. *Komunikace*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R. Sociologická encyklopedie. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunikace>. [cit. 2023-12-02].

- [9] *Kriminálka Anděl s ohrožujícími prvky*. Online. Děti a média. 2024. Dostupné z: <https://www.deti-a-media.cz/art/4274/kriminalka-andel-s-ohrozujicimi-prvky.htm>. [cit. 2024-03-03].
- [10] *KYBERGROOMING*. Online. Internetem BEZPEČNĚ. 2018. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybergrooming/>. [cit. 2024-03-02].
- [11] MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Online. Eseje (Odeon). Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2. Dostupné z: https://monoskop.org/images/7/77/McLuhan_Marshall_Jak_rozumet_mediim.pdf. [cit. 2024-03-09].
- [12] *MEDIA PROJEKT – Kampaň na podporu tiskových médií: Čtenost- deníky, Celostátní placené deníky*. Online. In: UNIE VYDAVATELŮ ČR. Česká Unie vydavatelů – Digitální a tištěná média. 2023. Dostupné z: https://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/2024_02_08_Presentace_MP%20_v15VM.pdf. [cit. 2024-02-16].
- [13] *Mediální slovník*. Online. MEDIAGURU.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/medium/>. [cit. 2023-11-21].
- [14] *NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU o mediální gramotnosti v digitálním prostředí*. Online. Europarl.europa.eu. 2007, 24.11.2008. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2008-0461_CS.html?redirect. [cit. 2023-12-05].
- [15] NUTIL, Petr. *Čtyři poznámky k mediální gramotnosti*. Online. Manipulátoři.cz. 2017. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/ctyri-poznamky-k-medialni-gramotnosti/>. [cit. 2023-12-05].
- [16] PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. *O primární prevenci rizikového chování*. Online. NUV. NUV – NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. 2014. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani.html>. [cit. 2024-02-20].

- [17] PETRUSEK, Zdeněk. *Agrese*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. Sociologická encyklopedie. 2018. Dostupné z: [ncyklopedie.soc.cas.cz/w/Agrese](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Agrese). [cit. 2024-03-02].
- [18] POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Obor prevence*. Online. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-prevence.aspx>. [cit. 2024-02-20].
- [19] *Prevence kriminality – Systém prevence kriminality v ČR*. Online. Ministerstvo vnitra ČESKÉ REPUBLIKY. 2024. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>. [cit. 2024-02-20].
- [20] *Projekt – internetem bezpečně*. Online. YOU CONNECTED, Z.S. Internetem BEZPEČNĚ. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/o-projektu/>. [cit. 2024-03-02].
- [21] *Projekty*. Online. NÁRODNÍ CENTRUM BEZPEČNĚJŠÍHO INTERNETU. NCBI. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/projekty.html>. [cit. 2024-03-02].
- [22] *Průřezové téma Mediální výchova*. Online. Metodický portál RVP.CZ. 2016. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>. [cit. 2023-12-09].
- [23] RADA ČESKÉHO ROZHLASU. *Kodex Českého rozhlasu*. Online. ČESKÝ ROZHLAS. <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>. [cit. 2024-02-16].
- [24] *Psychologie- Pozornost*. Online. PLECEROVÁ, Veronika a PUŽEJOVÁ, Yveta. Impresum. 2016. Dostupné z: <https://publi.cz/books/339/14.html>. [cit. 2024-03-03].
- [25] SAK, Petr. *Mládež*. Online. Sociologická encyklopedie. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ml%C3%A1de%C5%BE>. [cit. 2024-02-21].

[26] *Víte co je KYBERŠIKANA?* Online. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. 2011. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>. [cit. 2024-03-02].

[27] *Vymezení rizikového chování.* Online. KLINIKA ADIKTOLOGIE. Adiktologie. 2019. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/vymezeni-rizikoveho-chovani>. [cit. 2024-03-10].

[28] VACKOVA, Tereza. *Seriózní média.* Online. 2015, 21.11.2025. Dostupné z: <https://mediator1.upmedia.cz/slovnicek/seriozni-media/>. [cit. 2023-11-29].

[29] *Zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři.* Online. ZÁKONY PRO LIDI. 1992. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-517>. [cit. 2024-02-18].

Elektronické časopisecké články:

[1] JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. Mediální studia a předmět jejich zájmu. Online. *NPI- Metodický portál.* 2006.

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/542/MEDIALNI-STUDIA-A-PREDMET-JEJICH-ZAJMU.html>. [cit. 2024-03-08].

[2] ŠIMŮNEK, Michal. McLuhan, Herbert Marshall (1911-1980). Online. *REVUE PRO MEDIA: Časopis pro kritickou reflexi médií.* Č. 4. Dostupné z: <https://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/mcluhan.htm>. Spolek přátel pro vydávání časopisu HOST. [cit. 2024-03-08].

ZÁKONNÁ ÚPRAVA:

[1] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv svobod

[2] Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy

[3] Zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů

[4] Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

[5] Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

[6] Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

[7] Zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AI	Umělá inteligence (Artificial Intelligence)
CNC	Czech News Center
ČR	Česká republika
ČTK	Česká tisková kancelář
ICT	Informační a komunikační technologie (Information and Communication Technologies)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NCBI	Národní centrum bezpečnějšího internetu
PČR	Policie České republiky
RVP	Rámcový vzdělávací program
TV	Televize
VLM	Vltava Labe Media

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1.1: Přehled mediálních televizních skupin	15
Obr. 1.2: Tisková média	15
Obr. 1.3: Přehled médií a vydavatelských domů	19
Obr. 1.4: Pyramida komunikace	21
Obr. 1.5: Složky a roviny mediální gramotnosti	23